

ŠEGRTSKE VEČERNJE ŠKOLE U GRAČANICI, 1922. – 1927.

(PRILOG HISTORIJI ŠKOLSTVA U GRAČANICI)

Mina Kujović, prof.

OSPOSOBLJAVANJE MLADIH ZA RADNIČKA ZANIMANJA, kvalifikovanih radnika i zanatlija u Bosni i Hercegovine obavljalo se u zanatskim školama koje su djelovale u skladu sa odlukama i propisima školskih sistema. U periodu između dva svjetska rata školovanje i osposobljavanje mladih za radnička zanimanja odvijalo se na dva načina: školovanjem radničkog podmlatka u šegrtskim školama i večernjim tečajevima i osposobljavanjem putem priučavanja nekvalifikovanih radnika u proizvodnji i kod majstora koji su šegrte primali na izučavanje zanata. Prilog koji slijedi odnosi se na školovanje mladih Gračanlija za zanatska i uslužna zanimanja u Večernjoj šegrtskoj školi, koja je djelovala u okviru Narodne osnovne dječjačke škole Gračanica u periodu od 1922. do 1927. godine. *Ključne riječi: Gračanica, zanatske škole, šegrtske večernje škole,*

1. UVOD

O razvoju školstva na području današnje općine Gračanica, pored nekoliko do sada objavljenih monografija osnovnih škola, više podataka može se naći u historijskim monografijama pojedinih naselja i drugim historiografskim publikacijama, te pojedinačnim autorskim rado-

vima koji su u posljednje vrijeme objavljeni na stranicama Časopisa za kulturnu historiju "Gračanički glasnik".¹ U ovom prilogu donosimo detaljnije podatke o školovanju zanatske omladine – šegrtskim i zanatskim školama i tečajevima, koje su u spomenutim istraživanjima samo uzgred spominjane.

Sistemi školstva i odgoja mladih u Bosni i Hercegovini mijenjani su u skladu sa promjenama državnih okvira. Bez obzira na državne okvire i političke sisteme, školovanju radničke omladine uvijek je poklanjana velika pažnja, pa su muške zanatske škole u Sarajevu i Mostaru otvorene još u periodu austrougarske uprave. Kasnije su zanatske škole otvorene u Tuzli, Banjoj Luci i Livnu. To su bile samostalne ustanove ili su djelovale uz neku drugu školu (npr. Zanatska škola u Sarajevu bila je uz Srednju tehničku školu). Težište rada u zanatskim školama bilo je na praktičnim radu, dok se opšta naobrazbu zapostavljala.

Materijalni položaj učenika u zanatskim školama ili, kako su ih često nazivali, učenika privredi, bio je jako težak. O njima se nije vodila gotovo nikakva briga,

¹ Navodimo nekoliko značajnijih naslova: Omer Hamzić, *Gračanica i okolina u periodu između dva svjetska rata – pravno-politički i društveno-ekonomski razvoj*, Travnik, 2012., Osman Delić, *100 godina Narodne osnovne škole u Gračanici*, Gračanica 1986., Omer Hamzić, Rusmir Djedović, *Lukavica kod Gračanice – historijska monografija*, Bosanski kulturni centar Gračanica, Gračanica 2008., Omer Hamzić, Rusmir Djedović, *Doborovci kod Gračanice – historijska monografija*, IK "Monos" Gračanica, Gračanica 2010., Omer Hamzić, Edin Šaković, *Gornja Orahovica nekada i sad*, Izdavačko-grafička kuća "Planjax" Tešanj, 2012., Omer Hamzić, Počeci i razvoj gimnazije u Gračanici. *Gračanički glasnik*, XIV/28, 2009., 70-84; Himzo Duraković, *Osnovno obrazovanje u Malešićima*, "Grin" Gračanica, 2003.; Osman Hadžić, *Osnovna škola Klokotnica, 70 godina rada (1932. – 2002.)*, "Planjax" Tešanj, 2002.

a stipendije od pojedinih humanitarnih društva bile su neznatne. Slabi materijalni uslovi, vrlo loš smještaj i ishrana nepovoljno su uticali i na zdravstveno stanje učenika u privredi.

Do kraja Drugog svjetskog rata djelovale su samo dvije vrste nižih stručnih škola za radnička zanimanja – muške zanatske i stručne produžne škole. Pored ovih, povremeno su radile i tzv. šegrtske škole (muške i ženske), večernje šegrtske škole/večernji šegrtski tečajevi, ali nikad kao samostalne školske ustanove. Šegrtske škole su otvarane po naređenju državnih organa u okviru osnovnih škola i u njima su, uglavnom, honorarno predavali nastavnici i učitelji zaposleni u školi u okviru koje je otvorena šegrtska škola.

Šegrtske škole u Bosni i Hercegovini otvarane su na temelju naredbe Zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu, br. 54489 od 10. aprila 1921. godine. Njihov zadatak je bio da po ubrzanom postupku osposobe mlade ljude za zanatska zanimanja kako bi mogli zarađivati i izdržavati familiju, te da bi tako doprinosili privrednom napretku svoje lokalne zajednice. Ove su škole bile teret svakoj lokalnoj zajednici, ali se naređenju državnih organa moralo udovoljiti.

U Bosni i Hercegovini je pred Drugi svjetski rat bilo pedesetak stručnih produžnih škola. One su osnivane samo u onim mjestima u kojima je bilo najmanje 50 učenika u privredi, tako da mnogi nisu mogli biti obuhvaćeni, jer u mnogim mjestima nije bilo dovoljno polaznika za osnivanje takve škole.

Tamo gdje nije bilo dovoljno učenika u skladu sa naredbom Ministarstva industrije i trgovine – Odjeljenje za Bosnu i Hercegovinu, otvarane su večernje šegrtske škole

koje su nazivane i večernji šegrtski tečajevi. U ovim školama nastava je bila slaba i nedovoljna, pa su učenici dobivali oskudno znanje iz najosnovnijih predmeta: jezikoslovje (srpski ili hrvatski jezik), račun, geometrijsko crtanje, zanatsko knjigovodstvo, zemljopis i pisanje.

Škole su većinom radile uvečer i to poslije radnog vremena ili nedjeljom prije podne.

2. OTVARANJE VEČERNJE ŠEGRTSKE ŠKOLE U GRAČANICI

Povodom naredbe Zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu od 10. aprila 1921. godine (br. 54489)² i po nalogu Kotarskog ureda od 30. aprila 1921. (br. 3969), Gradsko vijeće Gračanica, raspravljalo je o otvaranju zanatske škole ili zanatskog tečaja na svojoj sjednici, održanoj 4. juna 1921. godine. Sjednici je predsjedavao tadašnji podnačelnik Mihailo Hadži Stević, a u svojstvu vladinog povjerenika kotarski predstavnik Rudolf Nestlang.

Prvo je podnačelnik Mihailo Hadži Stević pozvao gradske vijećnike³ da "pretresu pitanje otvaranja zanatske škole u ovdášnjoj općini" a potom je vijećnicima prezentiran i godišnji troškovnik zanatske škole u Sarajevu.⁴ Nakon obavljene rasprave, Općinsko vijeće je zaključilo da bi za građane Gračanice bilo potrebnije otvoriti

jednu trgovačku školu ili gimnaziju. Tako bi daleko više gračaničke mladeži ostalo u gradu i ne bi morali odlaziti u druge gradove da pohađaju srednju školu. Zbog toga je zaključak Vijeća bio da se ne prihvati odluka o otvaranju zanatske škole nego da se "poradi na tome kako bi se dobilo odobrenje Zemaljske vlade za otvaranje jedne škole ili niže gimnazije u Gračanici t.j. da se za sada dobije obećanje Vlade da će nam se dozvoliti otvaranje jedne takve škole makar kroz 2-3 godine, kako bi ova općina međutim mogla pristupiti pripravama i stvoriti potrebne preduvjete, naime podići zgradu za školu i za stanove profesora i td."⁵

Odlučeno je da u vezi sa ovim zahtjevom u Sarajevo ili, eventualno, u Beograd otputuju podnačelnik Mihailo Hadži Stević i vijećnik Ahmetaga Širbegović, a troškovi za njihov put "imadu se skupiti od građanstva".⁶ Još je odlučeno da se Gradsko vijeće obrati "na kojeg poslanika" kako bi intervenirao kod nadležnog ministarstva u Beogradu te da mu se, naročito naglasi, kako je potreba za jednom srednjom školom velika, jer u samom gradu i okolini ima dosta djece koja su završila osnovnu školu i koja su raspoložena za dalje školovanje.⁷

5 ABH, ZVBiH, 1921. br. 96357, šifra 518/87/16

6 Ovo nije bilo prvi put da Gračanlije žele da se u njihovom mjestu otvori gimnazija. U dokumentima je sačuvana i molba iz 1914. godine upućena Bosanskom saboru u vezi sa otvaranjem srednje škole. O tome opširnije u: Mina Kujović, Molba gračaničkih uglednika Bosanskom saboru iz 1914. godine za modernizaciju željeznice, za otvaranje srednje škole i ženske kazničnice, te izgradnju vodovoda u Gračanici, u *Gračanički glasnik*, XV/29, 2010., 77-88

7 Prijepis zapisnika sa sjednice Gradskog zastupstva, održane 4. juna, dostavljen je 6. juna Kotarskom uredu Gračanica, koji je stavio službeni zabilješku da je zapisnik "uzet na znanje" i proslijedio Načelstvu Okruga tuzlanskog, gdje je nadležni službenik stavio primjedbu "vidio" i dalje ga proslijedio Zemaljskoj vladi za Bosnu i Hercegovinu—Povjerenstvu za trgovinu i

2 Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu je počela sa radom 1. februara 1919. godine kao vrhovni upravni organ za administrativno-teritorijalne organe u Bosni i Hercegovini i djelovala do 11. jula 1921. godine. Organizacione promjene u strukturi Zemaljske vlade bile su veoma česte, ali su zanatstvo i obrt bili uvijek u sastavu resora trgovine.

3 Sjednici su prisustvovali sljedeći gradski vijećnici: Damjan Blagojević, Adam Džebić, Ahmet-aga Širbegović, Hakija Čerimagić i Hasib Hifziefendić.

4 ABH, ZVBiH, 1921. br. 96357, šifra 518/87/16

Međutim, do putovanja nije došlo jer je u međuvremenu u Sarajevu nastupila reorganizacija državne uprave i 14. jula 1921. Zemaljsku vladu je zamijenila Pokrajinska uprava za Bosnu i Hercegovinu, te je organiziranje zanatskih i večernjih šegrtskih škola dodijeljeno novoformiranom Ministarstvu trgovine i industrije Kraljevine SHS i nadležnim odjeljenjima po pokrajinskim upravama u zemlji.

Kako se odluka državnih organa, ipak, morala izvršiti, u Gračanici je 14. oktobra 1922. godine otpočela nastava u Večernjoj šegrtskoj školi. Ovo doznajemo iz izvještaja koji je škola dostavila 17. oktobra 1922. godine (pod br. 2/22) Ministarstvu trgovine i industrije-Odjeljenju za Bosnu i Hercegovinu (MTI-OBiH)⁸, kod kojeg je, uz napomenu "Uzeto na znanje", ad-aktiran 25. oktobra.⁹

3. UPRAVLJANJE ŠKOLOM

Večernja šegrtska škola nije imala vlastiti pečat. Na svim sačuvanim službenim spisima, nastalim u toku rada ove škole nalazi se ovalni pečat na kojem piše Narodna osnovna dječjačka škola Gračanica, dok je u zaglavlju pisalo Večernja

obr. Zapisnik je u Vladi zapremljen 26. juna, a "ad-aktiran" tek 15. septembra 1921. godine, pod šifrom 518/87/16, uz napomenu nadležnog službenika kako "općinsko vijeće ne uviđa potrebu za osnivanje zanatske škole."

8 Ministarstvo trgovine i industrije – odjeljenje za Bosnu i Hercegovinu otpočelo je sa radom 17. oktobra 1921. godine kao sastavni i podčinjeni organ Ministarstva trgovine i industrije Kraljevine SHS. U djelokrugu ovog odjeljenja spadali su poslovi koji se odnose na zanatske škole, statistiku podataka o večernjim šegrtskim školama, promet i cijene drveta, zanatske, industrijske i poljoprivredne izložbe, koncesije, pravila raznih dioničarskih društava, proširenje industrijskih kapaciteta i dr. Odjeljenje je prestalo sa radom tek 1929. godine

9 ABH, MTI – OBiH, 17. X 1922. br. 8822

šegrtska škola u Gračanici. Spisi su zavođeni od 1, pa dalje za svaku kalendarsku godinu. Sudeći prema brojevima predmeta koji se odnose na rad škole, a koji su dostavljani u Sarajevo i nalaze se pohranjeni u arhivskom fondu Ministarstva trgovine i industrije–Odjeljenje za Bosnu i Hercegovinu, tokom jedne godine je moglo biti oko stotinjak predmeta.

Prvi upravitelj Večernje šegrtske škole bio je Juraj Štrk. Iz dostupnih arhivskih dokumenata nije se moglo utvrditi do kad je Štrk bio odgovorni "računopoložitelj" i upravitelj,¹⁰ jer je već na sljedećem sačuvanom izvještaju, od 26. oktobra 1923. godine, kao upravitelj škole potpisan učitelj Ibrahim Ustavdić, koji je istovremeno bio i "starješina" Dječjačke narodne osnovne škole u Gračanici, a u Večernjoj šegrtskoj školi predavao račun i geometrijsko crtanje. Ostao je na tom položaju sve do kraja 1927/28. školske godine, a kao upravitelj napisao je sve godišnje izvještaje, koji su dostavljeni u Sarajevo.

4. IZDRŽAVANJE I SMJEŠTAJ VEČERNJE ŠEGRTSKE ŠKOLE

Gradska općina je podmirivala troškove ogrjeva, rasvjete i čišćenje u Večernjoj šegrtskoj školi u Gračanici kao i honorare nastavnicima i upravitelju. Dotacija za školsku 1925/26. godinu iznosila je 10.140 dinara za efektivne časove nastavnicima, koje su održali od oktobra 1925. do aprila 1926. godine kao i za honorar upravitelju škole.¹¹

10 Večernja šegrtska škola je prvobitno osnovana kao šegrtski tečaj. Tako je napisano na prvom sačuvanom izvještaju, br. 2, koji je odgovorni "računopoložitelj" i upravitelj tečaja, Juraj Štrk, 17. oktobra 1922. godine dostavio MTI-OBiH u Sarajevo.

11 ABH, MTI – OBiH, 3995/1925

“Mjesna gradska općina je tokom školske 1923/24. godine školu uredno snabdijevala ogrjevom i rasvjetom” piše upravitelj Ibrahim Ustavdić u godišnjem izvještaju. Slična rečenica je ponavljana u svakom od pet godišnjih izvještaja, od 1923/24. do 1927/28. školske godine.

Večernja šegrtska škola nije imala vlastitu zgradu nego je koristila dvije učionice, za dva godišta, u zgradi Dječeačke osnovne škole u Gračanici.

5. IZVOĐENJE NASTAVE

Odjeljenje Ministarstva trgovine i industrije je 25. oktobra 1923. odobrilo raspored sati za I i II godinu (I i II godišta), uz napomenu Gradskoj upravi “da nastavnici nastoje dobrom disciplinom osigurati uredno pohađanje časova.” Prema rasporedu sati za školsku 1923/24. godinu, nastava se održavala ponedjeljkom, utorkom, srijedom i subotom od 18 – 20 sati (dva nastavna sata dnevno). Na prvoj godini učenici su slušali sljedeće predmete: račun, jezikoslovlje, geometriju i geometrijsko i prostorno crtanje, a na drugoj: jezikoslovlje, račun, geometriju, geometrijsko crtanje i knjigovodstvo.¹² Isti raspored nastavnih sati važio je i za školsku 1924/25. godinu.

Iz godišnjeg izvještaja za školsku 1923/24. godinu saznajemo da se nastava, kroz cijelu školsku godinu, od 1. oktobra 1923. do 31. marta 1924. godine, normalno odvijala pošto je “nastojanjem poglavara sreza polazak škole bio uredan.” U izvještaju je navedeno da je školska godina zaključena 31. marta 1924. godine zbog Ramazana “obzirom na znatan broj učenika – šegrta islamske vjere”.¹³ Ispit je, prema sta-

tutu škole obavljen 31. marta 1924. godine u prisustvu članova odbora Zanatlijskog udruženja u Gračanici.¹⁴

Školske 1925/26. godine nastava se izvodila istim danima i u isto vrijeme, prema dotadašnjem rasporedu sati, a trajala je od oktobra 1925. do aprila 1926. godine. U tom periodu (koji se računao kao školska godina) realizovano je ukupno 118 radnih dana, plus 2 dana praznika.¹⁵ Ni u školskoj 1926/27. godini raspored sati nije mijenjan.

U završnom izvještaju za školsku 1927/28. godinu nedostaje popis nastavnika i predmeta koje su predavali, a iz priloženog rasporeda sati vidimo da je došlo do nekih izmjena u izvođenju nastave. Na prvom godištu je organiziran pripremnii tečaj na kojem je nastava izvođena od 18 -20 sati u istom terminu kad i nastava na I godištu, od 18-20 sati ponedjeljkom, utorkom, srijedom i subotom. Na pripremnii tečaju polaznici su slušali: ponedjeljkom– račun i jezikoslovlje, utorkom–geometrijsko crtanje i jezikoslovlje, srijedom–račun i jezikoslovlje i subotom–geometriju i prostorno crtanje. Nema promjena u predmetima koji su predavani na I i II godištu. Na drugom godištu nastava je održavana u istim terminima kao i na prvom i na pripremnii tečaju.¹⁶

14 Članovi odbora Zanatlijskog udruženja u Gračanici bili su: Todor Popović (predsjednik), Vljako Jovanović (perovođa) zatim Čamil Hadži.Sulejmanpašić, Dušan Simeunović, Vljako Petrović i Danilo Jovanović.

15 Na rasporedu sati koji je bio sastavni dio godišnjeg izvještaja upravitelj Ustavdić je napisao napomenu: “Na ovdašnjoj Dječeačkoj narodnoj osnovnoj školi slave se samo muslimanski praznici pa će se i na Šegrtskoj školi, u smislu naređjenja Ministarstva trgovine i industrije–Odjeljenje za BiH od 17. august 1925. br. 3121/1925. , slaviti isti praznici kao apsolutni!” (ABH, MTI – OBiH, br. 3995/1925)

16 ABH, MTI – OBiH, 3.11. 1927. Br. 4483

12 ABH, MTI – OBiH, 23. X 1923. br. 7894

13 ABH, MTI – OBiH, 14. III 1924. br. 2197

6. NASTAVNICI

Na Večernjoj šegrtskoj školi radila je Jelena Marčeta kao pomoćna nastavnica, koja je ujedno bila i upraviteljica Djevojačke osnovne škole u Gračanici. Nije navedeno koji je predmet predavala, vjerovatno jezikoslovlje.

Školske 1923/24. godine učitelj Ibrahim Ustavdić je predavao račun u oba godišta i geometriju u I godištu. Marija Kaganinić, učiteljica u Djevojačkoj školi Gračanica na I godištu je predavala jezikoslovlje, a Sidonija Mondšajn, također učiteljica na Djevojačkoj školi predavala je knjigovodstvo i jezikoslovlje u II godištu. Boško Banjanin, učitelj na Narodnoj osnovnoj dječjačkoj školi držao je nastavu iz geometrije u II godištu i geometrijskog i prostorukog crtanja u oba godišta.

U školskoj 1924/25. godini u Večernjoj šegrtskoj školi upravitelj je bio Ibrahim Ustavdić, a predavali su: Ibrahim Ustavdić, Milica Maslić, Sidonija Mondšajn i Žiško

Mustafa, svi nastavnici u Narodnoj osnovnoj dječjačkoj školi u Gračanici.

U školskoj 1925/26. godini u nastavi su bili: Ustavdić Ibrahim, upravnik NODŠ, a predavao je račun u oba godišta i geometrijsko crtanje u I godištu. Mustafa Žiško, stalni učitelj NODŠ u Gračanici držao je nastavu iz geometrije, knjigovodstva i geometrijskog crtanja u I godištu i prostoruko crtanje u oba godišta. Milica Maslić, stalna učiteljica u Narodnoj osnovnoj dječjačkoj školi držala je nastavu iz jezikoslovlja u oba godišta.

Za školsku 1926/27. godinu u godišnjem izvještaju od nastavnika navedeni su samo Ibrahim Ustavdić i Mustafa žiško sa istim rasporedom predmeta kao i u prethodnoj školskoj godini. Na popisu nema nastavnice jezikoslovlja, Maslić Milice, iako je u rasporedu sati upisan taj predmet.

7. POLAZNICI ŠKOLE – ŠEGRTI

Šegrtska večernja škola u Gračanici je u toku kratkog djelovanja izvela svega pet generacija učenika za zanatska zanimanja

koji su, bez obzira na formalnu važnost njihovih svjedočanstava, nalazili svoje mjesto u zanatsko-trgovačkom miljeu gračaničke čaršije. Školu je u tih 5 generacija upisalo 278 učenika i završilo oko 150 polaznika, od kojih će se neki kasnije razviti u vrsne zanatlije, dalje razvijati svoje poslove, obučavati mlade itd.

Prema izvještaju koji je 17. oktobra 1922. dostavio Ministarstvu trgovine i industrije–Odjeljenje za Bosnu i Hercegovinu (MTI-ObiH) u Sarajevo prvi upravitelj Večernje šegrtske škole Juraj Štrk, do 14. oktobra na tečaj su se upisala 32 “šegrta dok je potpisanom poznato da još imade šegrta, zanatlijskih i trgovačkih, ali ih poslodavci neće da upišu kao niti u udruženje tako niti u šegrtsku školu. Moli se u tom pogledu intervencija.”¹⁷ Na kraju izvještaja je navedeno da Kotarski ured u Gračanici poduzima neophodne mjere da se svi šegrtri upišu u šegrtsku školu.

Navodimo brojčane pokazatelje o učenicima u Večernjoj šegrtskoj školi u Gračanici od 1922. do 1928. godine iz godišnjih izvještaja:¹⁸

Školska godina I godište II godište Pripravni tečaj Ukupno

1922/1923 32---32

1923/1924 23 29 --- 52*

1924/1925 19 19 --- 38**

1925/1926 22 16 --- 38***

1926/1927 26 18 5 49****

1927/1928 36 29 4 69*****

*Učenici su se školovali za sljedeća zanimanja: stolar 1, sitar 1, limara i bravara 2, mesara 2, krojača 3, brijača 4, kovača 5, pekara 9, obućara 12 i trgovaca 13.

¹⁷ ABH, MTI – ObiH, 17. X 1922. br. 8822

¹⁸ ABH, MTI – ObiH, 1923. br. 7894, 1924. br. 4855, 1925. br. 3995, 1926. br. 4131 i 1927. 4483

Zanimljiv je pregled uzrasta šegrta, polaznika Šegrtske večernje škole iz kojeg vidimo da su to bili već odrasli dječaci i mladići: dva učenika su imala 12 godina, a dva 13. Sa 14 godina bilo ih je 11, sedmorica su imali po 15, njih 11 imalo je 16 godina starosti, devetorica su bili sa 17, četvorica sa 18, jedan sa 19, četvorica čak sa 20 i jedan sa 21 godinom.

Prethodna školska sprema polaznika je bila veoma skromna: četverogodišnju osnovnu školu je završilo 40 šegrta, trogodišnju 3, dvogodišnju 4, jedan je imao samo završen jedan razred osnovne škole, dok su četvorica završili samo analfabetski tečaj.

** Učenici su bili starosne dobi od 12 do 19 godina, a školovali su se za sljedeća zanimanja: ciglara 4, stolar 1, kovača 4, pekara 7, mesara 6, krojača 2, limar 1, obućar 1, brijač 1, sajdzija 1, kahfedžija 1, mlinar 1, slastičar 1 i 7 trgovaca.

U toj generaciji 27 učenika je imalo završenu četverogodišnju osnovnu školu, a ostali su završili od jednog do tri razrede osnovne škole, dok su dva učenika privatno naučili čitati i pisati. Od 38 učenika, 11 su bili pravoslavne, a 17 islamske vjere.

Na kraju školske godine pet učenika je bilo neocijenjeno dok su ostali završili godinu.

*** Učenici su se školovali za sljedeća zanimanja: cipelara 7, kolara 2, kovača 5, trgovaca 7, bravara 1, pekara 3, mesara 6, krojača 3, stolara 2, mlinara 1 i kahvedžija 1; od 38 učenika, muslimana odnosno pripadnika islamske vjere je bilo 25, a pripadnika srpsko-pravoslavne 13, dok je po narodnosti bilo Srba 37 i 1 Čehoslovak .

Sačuvan je i imenik učenika Večernje šegrtske škole za školsku 1925/26. godinu, koji donosimo u prilogu.

Prezime i ime	Mjesto rođenja, godina rođenja	Ime i zanimanje oca ili staratelja	Ime i prezime majstora
Ejubović Hasan	Gračanica 1910.	Meho, djed, zemljoradnik	Salihefendić Ragib, cipelar
Kapetanović Zajim	Gračanica 1911.	Salih otac, zemljoradnik	Kapetanović Osman, kolar
Jovanović Boško	Gračanica 1910.	Gosta, majka	Adam Džebić, kovač
Jeftanić Đoko	Gračanica 1910.	Draginja, majka	Pinto Binjo, trgovac
Jovanović Stevo	Gračanica 1910.	Pero otac, zemljoradnik	Adam Džebić, kovač
Pajić Velo	Gračanica 1911.	Miladin, otac, opančar	Andrija Šibl (?) kolar
Petrović Božo	Gračanica 1911.	Vlajko otac, pekar	Maksimović Stanko, bravar
Jovanović Milan	Gračanica 1908.	Petrović Savo, pekar	Petrović Savo, pekar
Ljevšić Hamid	Gračanica 1907.	Suljo otac, mesar	Ljevšević Suljo, mesar
Moralić Aliriza	Gračanica 1908.	Ibrahim otac, zemljoradnik	Šerić Zamil, pekar
Naimkadić Zajim	Gračanica 1910.	Nuraga otac, krojač	Vasilije Dudak, pekar
Šaković Murat	Gračanica 1910.	Mujo otac, zemljoradnik	Muharem Robović, obučar
Tadić Dušan	Osječani 1912.	Nikola otac, krojač	Vasilije Dudak, pekar
Agić Ibrahim	Gračanica 1909.	Hanifa, nana "ne radi ništa"	Begić Hasib, krojač
Kuduzović Ahmet	Gračanica 1914.	Smail otac, brijač	Adam Džebić, kovač
Dervisević Muhamed	Gračanica 1911.	Hasan otac, zemljoradnik	Hifsiefendić Omer, trgovac
Ustavdić Sejdo	Gračanica 1910.	Osman otac, vjeroučitelj	Salihefendić Fajik, cipelar
Ustavdić Džemal	Gračanica 1909.	Rašid Fazlić, zemljoradnik	Ustavdić Hasib, obučar
Aganović Salim	Gračanica 1910.	Mujo otac, pisar	Muharem Robović, obučar
Salihefendić Nurudin	Gračanica 1912.	Mehmedalija otac, sajdžija	Salihefendić Raif, cipelar
Robović Mustafa	Trebinje 1912.	Muharem otac cipelar	Muharem Robović, obučar
Savić Jovo	Teslić, Tešanj 1912.	Draginja, majka	Nedić Marko, krojač
Petrović Branko	Gračanica 1912.	Vlajko otac, pekar	
Havelka Nikola	Pisek, Češka 1909.	Marta, majka, krojačica	Majstorović Rade, stolar

Dekić Bogdan	Gračanica 1910.	Mitar otac, opančar	Nedić Marko, krojač
Milan Stojanović	Gračanica 1910.	Joka, majka	Andrija Šibl (?), kolar
Pajić Stojan	Gračanica 1912.	Pero otac, zemljinoradnik	Nikolić Jovo, trgovac
Taletović Ahmet	Gračanica 1911.	Meho otac, mlinar	Taletović Mitar, kolar
Alić Hasib	Gračanica 1907.	Meho otac, mlinar	Meho Alić, mlinar
Husarikić Teofik	Gračanica 1910.	Mujo, brat, mesar	Husarikić Mujo, mesar
Karasoftić Esad	Gračanica 1910.	Salko otac, sluga	Rešidbegović Sejdo, trgovac
Kujundžić Abdurahman	Gračanica 1910.	Husein otac, kahvedžija	Kujundžić H., kehvedžija
Muftić Ibrahim	Gračanica 1911.	Mujaga, trgovac	Mustafić M., trgovac
Mujkanović Aljo	Gračanica 1907.	Alija otac, mesar	Mujkanović Alija, mesar
Musić Ramo	Gračanica 1907.	Ramo otac, mesar	Halim Musić, mesar
Šarić Agan	Gračanica 1905.	Agan otac, mesar	Šarić Agan, mesar
Husarikić Murat	Gračanica 1908.	Omer otac, mesar	Husarikić Omer, mesar
Čajić Ahmet	Gračanica 1910.	Bilal, brat, trgovac	Hifiziefendić Hifzo, trgovac

■ IMENIK UČENIKA VEČERNJE ŠEGRTSKE ŠKOLE GRAČANICA ZA ŠKOLSKU 1925/26. GODINU

**** Učenici su se školovali za sljedeća zanimanja: cipelara 10, stolara 2, mesara 10, trgovaca 6, krojača 4, pekara 4, korpara 1, slastičara 1, kolara 6, bravara 2, brijača 1, sajdžija 1 i kahvedžija 1; Većina od upisanih učenika nije imala završenu četvero-razrednu osnovnu školu, a bili su stari od 12 do 20 godina. Od 49 učenika, za 32 je navedeno da su muslimani 32, srpsko-pravoslavne vjere 16 i rimo-katolik 1 dok je po narodnost "bilo": Srba 47, Hrvata 1 i Čeha 1.

***** Od 69 učenika starosti od 12 do 18 godina, 62 je imalo završenu potpunu osnovnu školu (četiverorazrednu), a sedam ih imalo završena 2 razreda osnovne škole. U godišnjem izvještaju je navedeno da je

18 srpsko-pravoslavnih, 50 muslimana i 1 rimo-katolik

8. ZAKLJUČAK

Nakon završetka Prvog svjetskog rata gradski vijećnici u Gračanici željeli su da za svršene osnovce u svom gradu otvore neku srednju školu, ali su "moralni", u skladu sa naredbom Ministarstva trgovine i industrije–Odjeljenje za Bosnu i Hercegovinu, otvoriti i izdržavati školu za radnički podmladak, večernju šegrtsku školu. Iako Škola u organizacionom smislu nije djelovala samostalno nego kao "pridodatak" uz Dječaćku osnovnu školu u Gračanici, ona ima svoje odgovarajuće mjesto u razvoju školstva na prostoru nekadašnjeg gračaničkog

sreza. U toku kratkog djelovanja izvela je svega pet generacija učenika za zanatska zanimanja. Nema sumnje, svršeni učenici te škole, bez obzira na formalnu važnost njihovih svjedočanstava, nalazili su svoje mjesto u zanatsko-trgovačkom miljeu gračaničke čaršije. Školu je u tih 5 generacija završilo oko 150 polaznika, od kojih će se

neki kasnije razviti u vrsne zanatlije, dalje razvijati svoje poslove, obučavati mlade itd. Neki od njih su bili i šire poznati, neki su doživjeli duboku starost, kao na primjer pekar Rizah Moralić, neki su se održali sve do socijalističkog perioda, pa i kasnije. Nesumnjiv je njihov doprinos zanatsko-trgovačkom imidžu Gračanice.

